

Cambodja

ANDERS BEKEKEN

Hans Decouttere & Greet Lefever

HANS DECOUTTERE EN GREET LEFEVER UIT KORTRIJK BEZOCHTEN CAMBODJA EEN EERSTE KEER IN 2001, IN HET KADER VAN HUN WERELDREIS. ZE TROKKEN TOEN DRIE WEKEN TIJD UIT VOOR HET TRAJECT SIEM RÉAP-SIHANOUKVILLE, VIA HOOFDSTAD PHNOM PENH. TUSSEN EIND 2003 EN BEGIN 2005 GINGEN ZE MEERDERE KEREN TERUG. OM ER ANDERE STREKEN TE BEZOEKEN, DE BEVOLKING EN DE CULTUUR BETER TE LEREN KENNEN EN ER EEN CURSUS KHMER TE VOLGEN. KORTOM: OM HET LAND OP EEN ANDERE MANIER TE LEREN KENNEN. NU, NA VIJF BEZOEKEN EN TOTAAL ANDERHALF JAAR VERBLIJF, VINDEN ZE DAT ER IN CAMBODJA NOG ONEINDIG VEEL TE ZIEN EN VOORAL TE BELEVEN VALT.

36

Cambodja verwacht in 2005 meer dan één miljoen toeristen. In vergelijking met de voorgaande jaren, is dit een verdubbeling. Het gros belandt nog steeds in Siem Reap, met het tempelcomplex van Angkor Wat als grote publiekslokker. Toch heeft Cambodja veel meer te bieden dan tempels of The Killing Fields. Er zijn de exotische markten van Phnom Penh en de koloniale charmes van Kampot en Kep, terwijl in het noordoosten nog een paar goudmijnen wachten op de meer avontuurlijke reiziger.

Naar Sihanoukville

Een comfortabele bus brengt ons in vier uur tijd van Bangkok naar Trat, de kleine hoofdstad van de gelijknamige Thaise provincie. Na een korte nachtrust gaat het met de minibus naar de grensovergang van Hat Lek. We vrezen dat de regen van de voorbije nacht Route 107 –dwars door het Cardammongebergte– zal hebben omgetoverd tot een modderpoel. We negeren dan ook de taxichauffeurs die ons over deze nieuwe maar nog onafgewerkte piste naar Sihanoukville willen brengen. In plaats daarvan spreken we de chauffeurs van twee motortaxi's aan. Ze brengen ons naar Koh Kong. Daar ligt de snelboot naar Sihanoukville. De schepen die op deze route worden ingezet, zijn ontworpen voor de binnenvaart. Bij ruwe golfslag worden alle passagiers zeeziek. Als het stormt, is de tocht levensgevaarlijk. Gelukkig valt er nauwelijks golfslag te bespeuren. Om klokslag twaalf uur komen wij gezond en wel aan op onze bestemming.

Ook op de pier van Sihanoukville worden wij door opdringerige taxichauffeurs bestormd. Enkele toeristen laten zich overdonderen en betalen 5 dollar per persoon voor de korte rit naar het stadscentrum. Samen met nog een paar andere reizigers wandelen we rustig de terminal uit. Nog geen twee minuten later klampt de chauffeur van een motortaxi ons aan. Hij brengt ons voor één dollar naar een guesthouse. Na een verkwikkende douche gaan we zonnebaden op Occheutal Beach, volgens heel wat reizigers het beste strand van de stad. We zijn het er niet helemaal mee eens. In 2001 stonden er hier welgeteld vijftig drankstalletjes; nu tellen we er meer dan tweehonderd! Gauwdiefstallen zijn er nog steeds een echte plaag. We krijgen nu ook de raad om onze sandalen aan te houden: in het zand zouden nogal wat spuiten van drugsverslaafden liggen.

Wat in Thailand niet meer mag, dat kan vooralsnog in Cambodja. Geregeld lezen we in The Cambodian Daily over opgepakte pedofielen. Yaba en andere drugs maken slachtoffers maken onder westerse backpackers.

De volgende morgen zijn we al heel vroeg uit de veren voor een bezoek aan Kampong Pier Nup Lok. De vissershaven ligt twee kilometer ten noorden van de ferryhaven. Tussen 5 en 6 uur 's morgens komen de vissers hier hun lading lossen. Andere toeristen vallen er zo vroeg niet te bespeuren. Wanneer de vissers ons fototoestel opmerken, verdringen ze elkaar om te poseren met hun wonderbaarlijke visvangst. Het extra filmrolletje is er in geen tijd doorgedraaid!

We gaan voor een uitgebreid ontbijt naar de Starfish Project Bakery. Een aantal mensen met een handicap kreeg hier de kans om de bakkersstiel te leren. Nu runnen ze hun eigen bakkerij met restaurant. De opbrengst gaat naar andere goede doelen.

Twee uur later verlaten we Sihanoukville via de Route Nationale 4. Aan de rand van de stad ligt het nieuwe vliegveld. Wordt Sihanoukville in de toekomst het Pataya van Cambodja?

Erfgoed

Aan de voet van het Phnom Bokor National Park ligt Kampot. Voor steeds meer reizigers vormt dit stadje een uitvalsbasis voor spookstad Bokor en het iets verder gelegen Kep-sur-mer.

Kampot is rustig, zelfs wat slaperig. Maar precies daarin ligt de charme: je kunt hier nog gezellig rondkuieren, op zoek naar koloniale pakhuizen, Franse villa's en zelfs een cinemazaal uit de jaren '60. Het zijn allemaal stille getuigen van een rijk verleden. Op de markt –op zoek naar de beroemde peper van Kampot– worden we aangestaard door nieuwsgierige verkopers. Onze groet, in het Khmer, tovert meteen een ontwapende glimlach op de gezichten.

's Avonds flaneren we tussen nieuwsgierige Cambodjanen op de promenade langs de Tuk Chou-rivier. Onze favoriete plek ligt evenwel in de nabijheid van de taxistand. In de Kampot Traditional Music School For Orphaned and Disabled Children leren weeskinderen traditionele Cambodjaanse dansen en

muziek, waarmee ze huwelijken en andere feesten opluisteren. Bezoekers kunnen elke avond gratis de repetities bijwonen. Een kleine donatie is natuurlijk welkom. Op die manier probeert de muziekschool zelfbedruipend te worden en meteen ook het Cambodjaanse muziek- en danspatrimonium in stand te houden. Dit sympathieke initiatief maakt op ons meer indruk dan de toeristische voorstellingen in de meersterrenhotels van Siem Reap.

Van kuuroord tot spookstad

Backpackers wijzen ons de weg naar Bokor Hill Station, 39 kilometer ten oosten van Kampot. Aan het begin van de vorige eeuw bouwden de Fransen er een kuuroord op het bergplateau, compleet met een kerk, watertoren, ziekenhuis en zowaar een heus casino. Bij de aanleg van de weg door de jungle werden dwangarbeiders ingeschakeld. Honderden stierven aan malaria. Je vindt hierover nauwelijks informatie in de Franse reisgidsen.

Het kuuroord werd een eerste keer bezet in de jaren '40, toen de Vietnamezen in opstand kwamen tegen het Franse Protectoraat. Het gebeurde opnieuw in 1972, deze keer door de Khmer Rouge. Na het opruimen van alle landmijnen werd Bokor Hill in 1997 toegankelijk voor reizigers. Van het voormalige kuuroord rest enkel een spookstad. We onthouden vooral het schitterende uitzicht op de 1024 meter lager gelegen Thaise Golf en de Vietnamese eilanden voor de kust.

Bij Cheang Try Motor Rental huren we een brommer. Cheang Try blijft ons verbazen met zijn gruwelijke verhalen uit de tijd dat hij voor de Khmer Rouge moest onderduiken in het Bokor National Park. Zijn betoeg wordt abrupt onderbroken door zijn vrouw, die met noedelsoep komt aandraven. De zon staat al hoog aan de hemel wanneer we deze sympathieke familie verlaten. We volgen de kustweg naar Kep, 25 kilometer ten oosten van Kampot, en passeren golvende rijstvelden, mangroven, zoutpannen en een tweetal moslimdorpjes. In deze tijd van het jaar doet de weg ons zowaar aan India denken.

Kep-sur-mer

Bij het binnenrijden van Kep duiken de resten van koloniale villa's op. Het zijn de laatste getuigen van een florissant verleden, dat in 1975 abrupt werd afgebroken door de Khmer Rouge. Op weekdagen is Kep-sur-mer een rustig vissersdorpje, maar tijdens het weekend strijken er steeds meer westerlingen en rijke Cambodjanen uit de hoofdstad neer. In 2001 stonden hier welgeteld drie guesthouses. Nu zijn het er al vijftien, waarvan een drietal met een zwembad. Ook het eerste viersterrenhotel staat in de steigers. De grondprijzen schieten pijlsnel de hoogte in. De kleine visserskolonie op 'konijneneiland' Koh Tunsai, een vijftal kilometer uit de kust, heeft een paar jaar geleden al het visserstuig van de hand gedaan. Ze hopen in de toekomst van het meer lucratieve toerisme te kunnen leven.

Toch is Kep nog steeds een bezoek waard voor zijn rust, zijn verse krab of de spectaculaire zonsondergangen. Ons favoriete tijdverdrijf is evenwel het rondrijden met de (brom-)fiets, op zoek naar al dan niet gerestaureerde buitenverblijven, de resten van het voormalig Stade Olympique of het zomerpaleis van Koning Sihanouk. In dit voormalige paleis probeert het Ministerie van Cultuur een museum voor traditionele 'zingende vliegers' of Kleng Ek op te zetten. Hier woont ook directeur Pol Phan. De man spreekt Frans en werd ooit op het vliegerfestival van Marseille uitgenodigd voor een demonstratie. In ruil voor een paar bliken bier leert hij ons, tot laat in de namiddag, de vijftonige vliegers bespelen.

Bruisend Phnom Penh

De hoofdstad van Cambodja, aan de samenloop van de Tonle Sap en de Mekong, vormt voor de meeste reizigers maar een tussenstop op hun weg van of naar de tempels van Angkor Wat. Een bezoek aan het Toul Sleng-genocidie-museum, een rondleiding door het Koninklijk Paleis, een uitstap naar The Killing Fields, en men houdt het voor bekeken.

In de jaren twintig van de vorige eeuw stond Phnom Penh nochtans bekend als de mooiste stad van Indochina. Hier en daar vind je nog wat van deze vergane glorie terug. Het treinstation, Hotel Royal en het politiekantoor op de hoek van straat 13 en 96, zijn hier prachtige voorbeelden van. De mooiste gebouwen werden evenwel pas in de jaren '60 gerealiseerd door Vann Molyvann, een leerling van Le Corbusier. Hij ontwierp niet alleen het onafhankelijkheidsmonument, maar stond ook in voor het Chenla Theater en het Olympisch stadion dat –ondanks een gecontesteerde renovatie omstreeks de eeuwwisseling– nog steeds als het hoogtepunt van zijn kunnen wordt beschouwd.

Tijdens het regime van de Khmer Rouge (1975–1979) werden de inwoners van de hoofdstad naar het platteland verjaagd. Nu de rust in het land is teruggekeerd, wordt Phnom Penh opnieuw een bruisende, cosmopolitische stad.

Tijdens het spitsuur laveren we op Monivong Boulevard tussen honderden brommertjes en cyclo's. Overal verrijzen nieuwe shops, fastfoodzaken en shopping malls. Maar de chaos wordt pas echt compleet wanneer we één van de vele lokale markten binnenduikelen. Voor wie een glimp wil opvangen van het echte Cambodja, is een bezoek aan de Phsar O'Russeï –niet te verwarren met de Russische markt die de Cambodjanen zelf Phsar Toul Tom Pong noemen– of aan de Phsar Kandal, een must.

Van die economische bedrijvigheid pikt evenwel lang niet iedereen een graantje mee. Daar komt nog de groeiende plattelandsvlucht bij. Door de droogte komen meer boeren hun geluk beproeven in de hoofdstad. In de straten van Phnom Penh zien we het aantal bedelaars met de dag toenemen, maar het is vooral tijdens een bezoek aan de vuilnisbelt van Stung Meanchy dat we met de armoede worden geconfronteerd. Op de smeulende afvalberg staan een paar nederzettingen van landlozen die letterlijk op het stort proberen te overleven. Het is meteen het meest hallucinante beeld uit onze reis carrière.

We begrijpen het niet: in Cambodja zijn er meer dan 800 ontwikkelingsorganisaties actief –'s avonds zie je hun landcruisers op de parking van de meest exclusieve restaurants van de hoofdstad– en toch ontkomt het land nauwelijks aan een spiraal van armoede en corruptie. Het is een paradox waar wij ons nog lange tijd het hoofd zullen over breken. Gelukkig zien we ook af en toe een sprankeltje hoop: in het restaurant en de hotelschool van Friends krijgen exstraatkinderen een vakopleiding en in het Center for Children to Happiness bieden westerse en Cambodjaanse vrijwilligers onderdak en steun aan een zestigtal kinderen die tot voor kort op het stort van Stung Meanchy leefden.

Sen Monorom

Twee dagen stroomopwaarts langs de Mekong ligt Chhlong, een klein dorp dat in weinig reisgidsen vermeld staat. We vinden hier –met uitzondering van een Hollander die de Mekong af fietst– geen andere toeristen. Gebouwen die teruggaan tot in 1922 en al even oude koloniale rubberplantages, geven het dorp een charmant tintje. Aan de haven vertrekt elke morgen een minibus naar Kratie, maar voor ons is Chhlong een tussenstop op de weg naar Sen Monorom, de hoofdstad van de gelijknamige oostelijke provincie. Op de taxi-stand worden we in de cabine van een pick-up geperst. Over een oude zandpiste gaat het eerst naar Snuol. Daar stappen we over in een shared taxi, waarmee we de resterende 135 kilometer afleggen.

Sen Monorom, een uitgestrekte stad van 7000 inwoners, heeft op het eerste gezicht weinig te bieden. Andere reizigers waarschuwen ons voor te dure olifantentochtjes of de uitstap naar zogezegde exotische hilltribes, die door het guesthouse worden aangeboden. Ons reisdoel is Bou Sraa Waterfall, met zijn 60 meter hoogte de bekendste waterval van Cambodja. De motorrit erheen, 35 kilometer over een onverharde weg -3 uur in het droge seizoen, 5 uur of meer in het regenseizoen-, kost 9 dollar. De meeste inwoners van Sen Monorom zijn nog nooit bij de waterval geweest. Die blijkt, zelfs tijdens het droge seizoen, een monster. Pichinda, of Bou Sraa Village, ligt een zestal kilometer verderop en werd nog maar door weinig rugzaktoeristen ontdekt. In het dorp spreekt niemand Engels. Een maaltijd -rijst met wat seizoensgebonden groenten- kost hier een halve dollar. Flessenwater blijkt dan weer drie keer zo duur als in de rest van het land. Opnieuw wordt een ritje met de olifant aangeboden. Het dier wordt tijdens het droge seizoen ingezet bij de houtkap; in het regenseizoen is de olifant vaak het enige transportmiddel. Met toeristen hebben de beestjes duidelijk heel wat minder ervaring. Tijdens onze tocht werden zowat alle moestuintjes van het dorp platgewalst!

Een laatste avontuur leidt naar de goudmijnen van Oa Klaw en Prey Mea bij Me Mang, 45 kilometer ten westen van Sen Monorom. Het kost ons meer dan vier uur om er, via junglepaden, te geraken. In deze nederzetting leven ongeveer 8000 mensen zonder noemenswaardige infrastructuur of gezondheidsvoorzieningen. Het laat een diepe indruk na.

Grensgebied

Rattanakiri. Deze afgelegen en zelden bezochte Cambodjaanse provincie veranderde een paar jaar geleden -ergens tussen de SARS-golf en de eerste epidemie van de vogelpest- onopgemerkt in de nieuwste hot spot van Azië. Verbeterde wegen, een opgedreven veiligheid voor de bezoeker, de nabijheid van een open (hoewel nog steeds onofficiële) grensovergang met Laos en het heropstarten van een vliegverbinding met Phnom Penh, zorgen ervoor dat steeds meer reizigers de weg naar deze uithoek van Cambodja vinden.

Toeristische attracties zijn een vulkaanmeer op enkele kilometers van provinciehoofdstad Banlung, het weinig doordringbare Virachay National Park -dat reikt tot aan de grens met Laos-, en de dorpen van de hilltribes die over de provincie ver-

spreid liggen. Een paar uur ten zuiden van Banlung ligt een nederzetting waar Cambodjanen van mijlen in het rond naartoe komen. Ze hopen in de omliggende mijnen ooit een kostbare steen te vinden. Hooguit één mijnwerker per maand slaagt hierin. De overigen blijven zoeken naar die ene edelsteen die hun leven moet veranderen.

We nemen onze intrek in het Banlung One Guesthouse, op nauwelijks tweehonderd meter van het centrale marktplein. Een kraaknette tweepersoonskamer met fan en douche kost hier 5 dollar. Wie er drie nachten of meer wil logeren, betaalt iets minder. Het is een aanrader, ook al omdat we er het gasfornuis mogen gebruiken. Op de markt vinden we alle ingrediënten voor noedels met bolognaisesaus. Deze streek, aan de grens met Laos en Vietnam, blijkt op veel gebieden anders dan de rest van Cambodja. Zo behoort de meerderheid van de bevolking tot een van de zeven of acht etnische hilltribes (antropologen raken het niet eens over het exacte aantal). Ze hebben elk hun eigen taal, cultuur, gewoonten en vreemde, animistische rituelen, waarbij men niet altijd pottenkijkers duldt. We zien hier weinig exotische klederdracht of felgekleurde handicrafts. Maar we zijn telkens opnieuw verbaasd wanneer we een meisje van nauwelijks tien jaar oud een trekje zien nemen van een immense tabakspijp!

Virachay National Park

Voen Sai (of Virachay) is een dorp langs de Tonlé San, 35 kilometer ten noorden van Banlung. Aan de rivier wacht een bootsman voor de trip naar Kachoen. Daar vinden we een paar indrukwekkende begraafplaatsen van de Tompuon. Het Farang Magazine, een tijdschrift dat zich richt tot de rugzaktoeristen van Khao San Road in Bangkok, wijdde in 2003 een artikel aan deze begraafplaats. Sindsdien komen steeds meer trekkers gluren, tot groot ongenoegen van de lokale bevolking. We respecteren dan ook nauwgezet de voorschriften die er uithangen.

Voen Sai is ook de toegangspoort tot het Virachay National Park. Het is populair bij een groeiend aantal reizigers. Om de beestjes te zien, moet je minstens vier dagen ver het park intrekken. Nog dieper in de ondoordringbare jungle zouden B3 -een tot op heden niet teruggevonden ondergronds commandocentrum uit de Vietnamoorlog- en een paar gecrashte B-52 bommenwerpers liggen. In het park opereren ook heel wat illegale houtzagerijen. Reizigers bezoeken het park best onder begeleiding van een parkwachter.

Voor de rit naar Ta Veng (57 kilometer) doen we een beroep op een lokale gids. De weg lijkt op een roetsbaan, met weidse uitzichten. Hier en daar houden we halt in een dorp van de Broue of de Kroeung, herkenbaar aan de 'bamboehuisjes op stelten' voor de jongeren. Ook ons bezoek aan Chum Rum Bai Srok (35 kilometer) loont de moeite. Via junglepaden -een gids is hier onmisbaar- rijden we naar het mijnstadje vol straatstalletjes, karaokecafés en bordelen. Het landschap, met de ontelbare mijnputten, doet denken aan gruyère met gaatjes van wel 20 meter diep.

In de richting van de Vietnamese grens ligt Bokeo. Het enige guesthouse sloot er in 2002 de deuren. Jammer, want net hier begint het territorium van de Jaraï en de meest authentieke hilltribes van de provincie.

WEGWIJZER

informatie

- 'Cambodja anders bekeken' is ook de titel van het 62 pagina's tellende verslag (inclusief praktisch informatie) van Hans Decouttere en Greet Lefever. Je vindt dit verslag op www.wegwijzer.be (bij 'reisverslagen' en 'KAM116').
- Informatie over projecten vind je op volgende websites: www.starfishcambodia.org (Starfish Project), www.streeffriends.org (Friends) en www.chcambodia.org (Center for Children to Happiness).
- Op www.talesofasia.com vind je veel reisinformatie over Cambodja (ondermeer actuele situatie aan de grensovergangen). Met vragen kun je steeds terecht op het (Engelstalige) reisforum.

leestip

- *Experiencing Cambodia* van Ray Zepp is een ideale inleiding voor de bewuste reiziger die het land en zijn bewoners beter wil leren kennen. Het hoofdstuk over de Aid Industry biedt alvast een heel ontnuchterende kijk op ontwikkelingssamenwerking. Het boek vormt meteen een uitnodiging om na te denken over reizen in een ontwikkelingsland.

transport

- Het Cambodjaanse wegennet stond ooit bekend als het slechtste van Azië. Je vindt er inderdaad nog steeds heel wat helse wegen (o.a. die van deThaise grens naar Siem Reap) maar daar wordt overal hard aan gewerkt. De chauffeurs zijn al dat gladde asfalt duidelijk nog niet gewend. Elk jaar vallen er meer verkeersdoden. In 2003 waren het er 824. Ter vergelijking: er vielen datzelfde jaar 111 slachtoffers door mijnen en niet-ontplofte bommen (vaak schroothandelaars op zoek naar herbruikbaar metaal).
- Een viertal grote busmaatschappijen verbindt de hoofdstad met alle uithoeken van het land. Deze bussen zijn niet alleen goedkoop en veilig, ze vormen ook een comfortabel alternatief voor de minibussen of shared taxi's. Motortaxi's lenen zich uitstekend voor kortere verplaatsingen. In de hoofdstad kun je overwegen om de belangrijkste bezienswaardigheden per motodop te bezoeken.
- Wie het land per (motor-)fiets wil verkennen, kan niet zonder *Adventure Cambodia*, An Explorer's Travel Guide van Matt Jacobson (Silkworm Books, Chiang Mai). In 2004 wist geen enkele reisgids dit boek te evenaren inzake praktische informatie.
Nvdr.: *Adventure Cambodia* ligt ter inzage in de leeszaal van Wegwijzer.

taal

In Siem Reap spreekt vrijwel iedereen in de horeca Engels. Ook in Phnom Penh en Sihanoukville wordt er veel Engels gesproken. Door oudere mensen zul je af en toe in het Frans worden aangesproken. Eenmaal buiten de toeristische paden schiet je weinig op met Frans of Engels. Gebarentaal en een flinke dosis geduld helpen om de taalbarrière te doorbreken. Elke poging om Khmer te spreken wordt uitermate geapprecieerd. Je kunt er ook geld mee besparen (als je een motortaxi wilt nemen of bij het afdingen op de markt).

ROUGH GUIDE USA

Een gedetailleerde beschrijving van de grootsteden, de kleine dorpjes, dramatische landschappen en desolate 'highways'.

De *Rough Guide USA* is de perfecte gids voor tal van activiteiten, van wandelen in de Grand Canyon tot het ontdekken van het bruisende nachtleven in New York. Bovendien bevat deze gids uitgebreide achtergrondinformatie gaande van Memphis soul tot de Californische keuken.

Met duizenden adressen voor hotels, bars en restaurants.

ISBN 184353262X
Prijs: € 26,50
paperback
1440 pagina's

ROUGH GUIDE NEW YORK

New York is 'the place to be'.

Met deze *Rough Guide* ontdekt u alle buurten van de stad. Van het historische Financial District tot het hippe TriBeCa, van Brooklyn tot Queens.

Deze gids besteedt aandacht aan alle musea, parken, monumenten,...

Met inside informatie over de beste restaurants, muziekwinkels, clubs... zal u telkens opnieuw willen terugkeren.

ISBN 1843532832
Prijs: € 20,00
paperback
524 pagina's

lannoo
uitgeverij